

DR. SC. SLAVKO KULIĆ, EKONOMIST, SOCIOLOG I POLITICOLOG

RAZGOVOR

Ostat čemo bez cijele brodogradnje

Razgovara
Dubravko GRAKALIĆ

Dr. sc. Slavko Kulić, ugledni znanstvenik sa zagrebačkog Ekonomskog instituta, već godinama upozorava na probleme u kojima se hrvatsko gospodarstvo - ali i cijelo društvo - našlo na izmaku 2008. godine. Danas je Kulić jedan od rijetkih hrvatskih znanstvenika kojima mediji odaju priznanje da su govorili o temama koje još prije nekoliko mjeseci nitko nije htio čuti.

- Posljedice krize sve su očitije. Ali, malo tko je u našoj javnosti obrazložio njezine uzroke i utjecaj globalnih ekonomskih problema na Hrvatsku?

- Javnost bi trebala znati, ne samo u nas, da je kriza imanentna životu. Nama kriza zapravo pomaže da opstanemo, ako je pravodobno prepoznamo. Čovjek ne može živjeti bez hrane i vode - glad i ţed »kriza« su koja mu to pokazuju. U krizi smo jer ne možemo ne-prekidno živjeti na dug i na tuđoj moći. Ako biće koje živi na tuđoj moći u tome ode predaleko, mora biti svjesno da ga onaj tko to omogućuje drži na granici uništenja. Oni koji su se odlučili živjeti na odnosu dužničko-vjerovničkog ropsstva moraju znati da će se prije ili kasnije trebati suočiti s posljedicama svoje odluke. Dakle, nije u krizi finansijski sustav, nego način života na dug.

- Znači, kriza dužničko-vjerovničkog ropsstva sada pogoda i građane i državu?

- Problem je u tome što ćemo na vlasti političku strukturu koja svoju koncepciju vladanja stvarnošću temelji na zaduživanju i rasprodaji nacionalne imovine. Važno je u javnosti naglasiti da nitko nije dobio mandat da rasprodaje ono što je zatekao niti da zadužuje narod bez da ga išta pita. U nas je politička struktura odgadala problem suočavanja s ekonomskom krizom tako da je refinancirala inozemne dugove nikoga ništa ne pitajući. Čin zaduživanja u inozemstvu pojedinka i naroda, bez njegova znanja, jedan je od teških problema demokracije, ako nju uopće spominjemo. Iduće godine ćemo vratiti više od osam milijardi eura. Pitanje je tko i zašto odgada viđenje da stvarnim stanjem u načinu proizvodnje života i koncepcijom vladanja na dug.

Do kada će nama netko posudivati novac?

- Smatrate li da za krizu u Hrvatskoj nije kriva globalna ekonomска situacija, nego hrvatska izvršna vlast?

- Način na koji se vlada ovim prostorom, odnosno kako se vlada ovim društвom, posve je pogrešan. To je kao u obitelji. Možete pridonositi posudovanjem a da nikome ništa ne govorite. Kad pristigne dug otplate, opet ga prešutite i odgodite kod dužnika. Dakle, odgadate suočavanje sa stvarnošću i obmanjujete obitelj. Kad to usporedimo s Vladom, vidimo da ona

obmanjuje narod. Drugi problem je stanje svijesti u našem društvu. Većina ne razumije da ne može beskonačno hraniti vlastitu pohlepu na tuđoj moći. Kriza u ovim okolnostima je takva da imamo deficit u proizvodnji života na svim razinama. Od proizvodnje hrane, koju uvozimo, a ne proizvodimo. Mi našu proizvodnju života nismo temeljili na proizvodnji i stvaranju novih vrijednosti, nego na posudivanju tuđeg novca, da kupujemo tuđu robu. To ima svoj kraj. Moramo se suočiti s pitanjem - do kada će nama netko posudivati novac da bismo kupovali njihovu robu?

- Doista, do kada?

- Poluga dužničke doktrine i takvog načina života je na plaćanju duga, a ne na novom zaduživanju. Onaj tko vodi ovu stvarnost, pa i samog sebe, treba znati da je problem u plaćanju duga, a ne u zaduživanju. Deficit se mora pojavit u takvom načinu proizvodnje života. Posebno kad su naši vjerovnici u istoj takvoj poziciji, jer žive na isti način. Oni će prije dati sebi, nego nama.

Mi smo na rubovima kapitalističkog svijeta i kod nas će se kriza tek osjetiti. Pomesti će nas zadnji val ekonomskog krize jer mi nismo ni na koga prenijeli svoj kapital. Zadnji smo na redu. Morat ćemo snositi posljedice i platiti svoje dugove. Ako ne budemo imali sredstava, platit ćemo onime što imamo. A to je prostor.

Narod isključen iz politike, radnici iz ekonomije

- Neki ugledni ekonomisti ističu da Hrvatska nije u dužničkoj krizi dok je visina njezina zaduženja manja od njezine imovine. Znači li to da ne platit duga nacionalnim bogatstvom?

- Točno. Vjerovnici znaju što ćemo i iz čega možemo platiti. Zapad to zna i zato je podržao dolazak na vlast ove Vlade. Oni traže da se plaća kamata, a ne glavnica. Ako ne budete mogli platiti, naplatiti će se iz onog što imate. Ali, Vlada bi trebala znati da se ne može zaduživati preko svake mjere. Ta istina sada dolazi na naplatu. Građani su dužni

Problem je u tome što na vlasti imamo političku strukturu koja svoju koncepciju vladanja stvarnošću temelji na zaduživanju i rasprodaji nacionalne imovine • Zanimljivo je što EU nama kaže da ne možemo subvencionirati proizvodnju, dok oni subvencioniraju mehanizme eksploatacije - banke • Istra nije razvijena, ali je možda bogatija, i to na račun štete koju trpe drugi. Ona ostvaruje prihod iz fenomena koji se naziva turizam • Postoji podatak da je 37 posto fizičkog prostora unutar Istre prodano

preko 20 milijardi eura, a država oko 35 milijardi eura. Do kraja godine državni dug popet će se na 39-40 milijardi eura. Nagodini nas ponovo čeka otplata osam milijardi eura državnog dugog. Krizno stanje je, kako sam rekao na početku, doista imanentno životu. No, izgubite li kontrolu, kriza vas može dovesti do gubitka života ili onoga što imate. Kriza je deficit uvjeta života.

- Čini se sve razvidnijim da izvršna vlast donošenjem određenih zakonskih mjeru, ali i stvaranjem društvene klime, štiti poduzetnike i tajkune. Drugim riječima, zagovara krpne kapitaliste zanemarujući interese širih slojeva građanstva. Slažete li se s takvom ocjenom?

- Vrijeme je da se postavi pitanje o tome o kakvoj se vrsti vlasti i tipu države radi. Ona je uglavnom u interesu Europske unije i stranog kapitala, a ne radnika i naroda. Imamo koncept vlasti koja isključuje narod iz politike i radnike iz ekonomije. Kome je ta vlast uopće odgovorna ako građani ne mogu utjecati na svoju sudbinu putem tzv. demokratski izabrane vlasti? Nije problem demokratski način izbora vlasti, nego ponaša li se ona po načelima na kojima je izabrana. Kod nas se radi o pogrešnom konceptu društva i nikakvim se mjerama to ne može ispraviti. Mo-

žete stvarati dojam da se nešto čini, što se sada događa. Ali, ne mijenja se ništa. Ostajemo na državi nužde, a ne na parlamentarnoj državi, odnosno državi razuma. Imamo autokratsku državu koja se brine o interesima stranog kapitala, a ne o interesima naroda i radnika.

- Tko bi trebao pokrenuti promjene?

- Ustavni sud o tome šuti i ne postavlja pitanje smisla i prirode tih zakona, glede ustavnih načela i prava građana. Smatram da je Ustavni sud institucija koja bi se tu trebala oglasiti. Druga stvar je ovo što se događa s minulim radom, odnosno položajem umirovljenika. To je posljedica nečega što se mora javno znati. Kapital je komandant socijalnih odnosa, a rad taj koji stvara kapital. Rad je uspio u zakonodavnoj sferi ostvariti neka socijalna prava, pa je temeljno pitanje kako je izvršna vlast, institucijom Hitre reze, eliminirala sve socijalne začajke zakona, označivši ih neprijateljem kapitala. Ni Ustavni sud, ni sindikati, ni znanstvena zajednica nisu na to reagirali.

Društvo se opredijelilo za varanje, a ne stvaranje

- Ako nitko ne reagira, onda promjene društvene strukture nisu moguće?

- O tome već godinama govorim. Inzistiram na rekonstrukciju hrvatskog društva i države. Ustav RH napravljen je kao vrijednosno-politički akt, dok studente na prvoj godini Pravnog fakulteta učimo da je on vrijednosno-socijalni akt. Znači, Ustav je oblik socijalne organizacije svih građana, a ne samo političke elite. Ono što je Ustav naznačio kao socijalni akt, a to su određeni zakoni, eliminirano je pravosudnim promjenama. Hrvatska politička struktura nametnula je gospodarstvu trgovacku, a ne stvaralačku orientaciju, što je pak poseban problem.

- Kako se on očituje?

- Naše cijelo tzv. gospodarstvo stavljen je u funkciju »potposlovode« stranog kapitala. Država se prometnula u nabavnu službu svega što na radu treba da bi naplatila PDV, trošarine i carine. Država ima sigurne prihode, bez obzira na to što se s narodom događa. Osim toga, tip autokratske države skinuo je brigu za narod i radnike, za prava koja su bila predviđena, ali sada više nema zakonskih uporišta da bi se ona ostvarila.

- Praktična posljedica ekonomskog krize, odnosno, kako kaže »proizvodnje života«, jest ostanak bez dijela hrvatske brodogradnje, kao segmenta koji u našoj industriji ima posebnu vrijednost?

- Nećemo ostati bez dijela, nego bez čitave brodogradnje. Društvo se, naime, načelno opredijelilo za varanje, a ne za stvaranje. Isto vrijedi za poljoprivredu i druge privredne grane.

Zanimljivo je što EU nama kaže da ne možemo subvencionirati proizvodnju, dok oni subvencioniraju mehanizme eksploatacije - banke. Ovdje se ra-

di o tome da moramo vidjeti kako svijet nama manipulira i proručuje nam kako moramo živjeti dok nešto imamo. Na Zapadu se ništa ne mijenja, kao ni sposobnost za eksploataciju onih koji žive u dužničkom rostvu.

Pristali na ultimativni tip kapitalizma

- Problem je u nama. Pristali smo uništiti ono od čega se doista živi, odnosno rezultata rada. Pristajemo na ultimativni tip kapitalizma, po kojem ćemo samo živjeti od zaduživanja, što nije ni problem neoliberalizma, nego nas samih. Žalosno je da o tome šute sveučilišta, HAZU i Matica hrvatska. Nemamo ni državu, ni institucije koje bi štitile interese naroda i radnika. Stoga želim reći da se moramo pokrenuti i ući u reforme jer ćemo inače, na kraju priče, dobiti prisilnu upravu koja će ostati nad onim što je ostalo.

- Vidite li Vi sada Hrvatsku kao kombinaciju banana-države i šoping centra?

- Niste daleko od pravog odgovora. Sami smo na to pristali, pa stranci sada hrane našu pohlepu i primitivizam. Rade za sebe, na prostoru naše nesposobnosti.

- Nije li naša politička, pa i intelektualna elita korumpirana ako ne vidi takve probleme?

- Možemo to reći i zbog toga što ona dobro živi iz onoga što smo nazvali prihodima nabavne službe. Ona se dobro osigurala na račun naroda i radnika.

- Je li financijski slom države - o kojem je nedavno govorio i sam premijer - doista realna mogućnost?

- Da. Bilo je takvih primjera u povijesti. Mi smo doista otisli predaleko od vlastite finansijske moći. Nemamo drugog izbora nego platiti dugove od onoga što imamo, jer se nismo opredjelili za društvo koje stvara i proizvodi. Onaj tko je to napravio narodu je napravio najgoru moguću uslugu. Drugi krivici su znanstvena zajednica i HAZU koji se nisu suprotstavili takvom konceptu razvoja društva.

Istra nije razvijena od drugih regija

- U Istri se, među političarima i poduzetnicima, čuje da ta županija, ili regija, može ostati otok nedirnut krizom. Odnosno, da će je kriza pogoditi manje od drugih dijelova Hrvatske. Ima li razloga za takva premištanja?

- Ne može se govoriti o tome da bi neka regija, recimo Istra, bila drukčije pogodena krizom od ostatka zemlje. Uz to, Istra nije razvijena od drugih. Imam uvid u stanje »zdravlja« Istre i 220 tisuća Istrana. Istra nije razvijena, ali je možda bogatija, i to na račun štete koju trpe drugi. To tvrdim zbog toga jer Istra ostvaruje prihod iz fenomenu koji se naziva turizam. Prema podacima, 230 tisuća turista dođe u Istru u špicu, od kojih 67 posto novca koji oni ostave ide u privatne džepove. Zbog tih prihoda u Istri se promišlja da ona može

samostalno živjeti, iako nitko ne govoriti kakvi su troškovi načinjeni hrvatskom društvu. Naime, troškovi turizma su pet do sedam puta veći od ukupnih prihoda, što znači da se o troškovima šuti, dok se prihodi privatiziraju. Istra samo stvara privid da je najrazvijenija zbog novca stečenog na taj način. To darvinističko ponašanje unutar Hrvatske je zloroba vlastitog položaja. Treba reći da je turizam relativni fenomen, koji nije industrijska grana broj jedan. Istrani se ne trebaju uspavati na turizmu, nego im treba ukazati na realnost. Napokon, postoji podatak da je 37 posto fizičkog prostora unutar Istre prodano. Treba jasno reći da ljudsko doстоjanstvo i prostor nemaju cijene, pa ako ste iz tog naslova nahraniли vlastitu pohlepu, onda nemojte to predstavljati kao vlastitu prednost pred onima koji to još nisu učinili.

